

ȘTIINȚA PENTRU PACE ȘI DEZVOLTARE

*Acad. Gheorghe Duca
președinte al A.Ș.M.*

***Distinși domnilor academicieni!
Stimați invitați de onoare!
Dragi prieteni și colegi!***

Laitmotivul Zilei mondiale a științei din anul curent - *Pentru pace și dezvoltare* - a fost și rămâne unul pragmatic. Succesul sferei cercetării și inovării se bazează pe o politică care încurajează investigațiile din sectorul academic și mediul de afaceri, cooperarea științifică internațională cu impact de viitor asupra dezvoltării durabile a societății, asupra menținerii păcii și asigurării securității vieții oamenilor.

Pornind de la această idee, a fost elaborat Codul cu privire la știință și inovare. Iar reformele efectuate în baza lui în sfera cercetării și inovării de-a lungul ultimilor 3 ani au determinat sporirea prezenței AȘM pe plan internațional. În cadrul Conferinței Academiei de Științe din Estul și Sud - Estul Europei cu genericul "Global Science and National Policies: the Role of Academies" („Știința globală și politicile naționale: rolul Academiei”), organizată cu susținerea UNESCO și ICSU (International Council for Science) la 4-5 mai 2007, a fost recunoscut unicatul modelului autohton de gestionare a științei, în același timp fiind recomandată utilizarea lui în statele cu particularități similare Republicii Moldova.

Unul din factorii de succes al transformărilor realizate în sistemul academic pe parcursul ultimilor 3 ani este caracterul lor continuu, tendința spre perfecțiune, astfel că inițiativele privind crearea Liceului și Universității academice, a parcului științific și incubatorului de inovare se înscriu perfect în această dinamică, completând ciclul

”educație-cercetare-inovare”. Apariția acestor noi imperative au determinat schimbarea accentelor și în cooperarea științifică internațională, modificându-i forma și conținutul.

Relațiile științifice internaționale ale AȘM au căpătat noi dimensiuni prin prisma vectorului european al țării noastre, menținându-se totodată legăturile tradiționale ale comunității științifice, bazate pe principiul universalismului și caracterului transnațional al cercetărilor.

În această perioadă obiectivele activității externe a Academiei de Științe a Moldovei sunt:

- integrarea în spațiul european de cercetare
- facilitarea accesului la infrastructuri performante de cercetare din străinătate
- participarea în proiecte și programe internaționale
- reprezentarea comunității științifice din Republica Moldova în cadrul organismelor internaționale
- creșterea vizibilității realizărilor științifice autohtone pe plan internațional etc.

Astfel, au fost stabilite relații pe bilaterală atât cu un șir întreg de instituții similare de peste hotare, cât și cu fonduri și organizații internaționale de profil. Numai în 2007 au fost semnate Acorduri de colaborare cu Academii de Științe din Azerbaidjan și Turcia, Fondul de cercetări fundamentale din Belarus, două protocoale adiționale cu Fondul de cercetări fundamentale din Federația Rusă, a fost prelungită valabilitatea acordului cu Academia de Științe din Ucraina.

La etapa finală de negociere se află Acordurile de colaborare cu Academii de Științe din China, Austria, Lituania și Programul bilateral de cooperare cu Ministerul Educației și Cercetării din România.

În anul curent a fost realizat un schimb echivalent nevalutar de cercetători și savanți cu Academia Română, Academia de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești”, Academia de Științe Agricole din Ucraina, Academii de Științe din Polonia, Ungaria, Muntenegru și Bulgaria.

Accentul se pune pe sporirea mobilității cercetătorilor, pe încurajarea participării lor la evenimente și foruri internaționale importante, pe lansarea proiectelor internaționale de cercetare, implementarea practicilor și standardelor europene în știința autohtonă. O realizare recentă în acest sens este includerea categoriei oamenilor de știință în prevederile Acordului privind facilitarea regimului de vize între Uniunea Europeană și Republica Moldova.

Un aspect important al mobilității este tendința exodului tinerilor în statele europene și SUA.

Considerăm că în această privință trebuie să existe un consens la nivelul întregii comunități științifice, care ar determina crearea centrelor de excelență cu renume internațional în țară, fapt ce ar spori prestigiul activității în știință și volumul stimulenților materiali aici, în Republica Moldova.

Stabilirea și dezvoltarea relațiilor științifice a constituit imperativul esențial al activității Academiei și în cadrul comisiilor inter-guvernamentale. Pe dimensiunea multilaterală s-a înregistrat o activizare a participării comunității științifice din țară la lucrările Organizațiilor Internaționale de profil, precum Organizația Cooperării la Marea Neagră, Consiliul Internațional pentru Știință, Agenția Internațională pentru Energie Atomică, Asociația Internațională a Academiei de Științe, Asociația Academiei de Științe din Europa, Rețeaua din Europa Centrală și de Est a Academiei de Științe, Comitetul NATO pentru Știință.

În 2007, Academia de Științe a Moldovei a obținut pentru următorii 4 ani titlul de membru corespondent al Uniunii Internaționale a Academiei (organizație creată în 1919).

Participarea comunității științifice la concursurile și programele de granturi internaționale este considerată a fi un mecanism care promovează excelența, competiția și motivația. În acest sens este sugestiv concursul proiectelor comune anunțat de AȘM împreună cu INTAS, fiind selectate pentru finanțare 12 proiecte de cercetare pentru anii 2006-2008 în sumă de 1 milion de Euro. AȘM a lansat anul acesta pentru a doua oară concursul comun cu Fondul de Cercetări fundamentale din Rusia și pentru prima oară concursul cu Fondul de Cercetări fundamentale din Belarus. Rezultatele procedurii de aplicare a proiectelor la concursul moldo-rus, încheiate recent, sunt următoarele (76 în total).

- (01) matematică, mecanică și informatică -5
- (02) fizică și astronomie -17
- (03) chimie -13
- (04) biologie și medicină -21
- (05) științe terestre -7
- (06) științe socio-umane -5
- (07) tehn. informaționale și sisteme de calcul -4
- (08) baze fundamentale ale științei inginerești -6

În 2008 este planificată lansarea concursului comun al AȘM și Autorității Naționale pentru Cercetare din România.

O practică reușită este considerată a fi colaborarea cu CRDF-MRDA. Programele de granturi oferite cuprind întreaga gamă de activități - finanțarea mobilității cercetătorilor, procurarea echipamentului științific, susținerea tinerilor cercetători. Prioritățile de finanțare rezidă din necesitatea de a rezolva

probleme actuale, precum interacțiunea dintre știință și business (Clubul Național *Parteneriat Știință și Business*), comercializarea rezultatelor științifice (STEP: Piața Inovațiilor), informarea tinerilor specialiști despre unele direcții prioritare în domeniul tehnologiilor informaționale, scrierea de către oamenii de știință a unui plan de afaceri etc. În perioada 2000-2007 MRDA a oferit granturi în valoare de peste 6,2 milioane \$ în cadrul a 30 de programe, beneficiari fiind mai mult de 2000 de cercetători. AȘM a semnat în 2006 un Acord de colaborare cu MRDA/CRDF privind procedura de co-finanțare a activităților în domeniul științei și inovării.

Anul acesta, în timpul săptămânii Centrului Științifico-tehnologic STCU, au fost aprobate spre finanțare 3 proiecte noi, în total la moment fiind în derulare 5 proiecte finanțate de STCU în valoare de 603 326 Euro în domeniul matematicii, informaticii, nanotehnologiilor și medicinei.

Obiectivul nostru extern strategic pe termen mediu este integrarea în spațiul european de cercetare. Recunoașterea eforturilor depuse în vederea realizării prevederilor Capitolului 2.7 Contacte inter-umane „Cercetare, Dezvoltare, Inovare” din Planul de Acțiuni RM-UE sunt recunoscute atât la nivel intern, cât și extern. Spre exemplu, în cadrul reuniunii Comitetului de cooperare RM-UE desfășurată zilele acestea la Chișinău, reprezentanții UE au propus posibilitatea de a semna un protocol adițional la Acordul de Parteneriat și Cooperare, ce ar stipula bazele legale pentru cooperarea științifică între RM și UE, cât și accesul la Programul privind Competitivitatea și Inovarea.

E de menționat faptul că la PC6 au fost prezentate 65 propuneri de proiecte din partea Republicii Moldova, fiind acceptate spre finanțare doar 19. La moment se impune necesitatea stringentă de a intensifica participarea la PC7 pentru Cercetare și Dezvoltare Tehnologică a Uniunii Europene, prin care se susțin activitățile de cercetare-dezvoltare, rețelele de excelență, platformele tehnologice europene, colaborarea științifică internațională etc. Un proces important în vederea integrării în spațiul european de cercetare este alinierea indicilor de evaluare a rezultatelor științifice în domeniul științei și inovării la indicii de estimare europeni, fapt realizat în prezent în cadrul unui proiect special.

Intensificarea dialogului cu partenerii europeni impune un nivel superior al calității cercetărilor științifice, dar și o comunicare mai intensă cu societatea civilă internă și cea internațională. În 2005 a apărut o ediție specială a Eurobarometrului

numită *Europenii, știința și tehnologiile*. Principalele concluzii ale acestui sondaj efectuat în 25 de state membre plus 2 candidate sunt:

- cauzele lipsei de interes pentru știință rezidă în incapacitatea de a înțelege realizările științifice și lipsa de preocupare a societății în acest domeniu;

- nivelul de informare privind realizările în domeniu este mai jos decât nivelul de interes al populației;

- există o recunoaștere a rolului pozitiv al cercetătorilor în societate, cât și dorința populației ca politicienii să ia în seamă expertiza oamenilor de știință.

Marea majoritate a europenilor consideră că viitorul științei este în mâinile tinerilor, care trebuie să demonstreze mai multă participare și interes pentru știință.

Pentru a reduce decalajul între SUA și Uniunea Europeană, trebuie să se investească mai mulți bani în știință și să se intensifice cooperarea științifică la nivel european.

Asociația Academii Europene împreună cu UNESCO au efectuat unele studii privind strategiile statelor mici în domeniul științei și inovării. Concluziile nu sunt greu de intuit. Reușita activităților în sfera cercetării și inovării se bazează pe încrederea între următorii actori: sectorul academic-guvern-medii de afaceri-societatea civilă.

În a doua jumătate a secolului XX, activitățile științifice erau bazate, cel puțin implicit, pe un model simplu și liniar al științei/inovării: cercetarea fundamentală determină cercetarea aplicativă, dezvoltarea tehnologică și într-un final îmbunătățirea calității vieții, deși într-o perioadă incertă de timp. Această viziune oferea o autonomie instituțiilor și cercetătorilor în alocarea resurselor financiare și stabilirea priorităților. Astăzi, specialiștii atestă o revenire la modelul în care guvernele cer o agendă a cercetărilor mai explicită și

concentrată asupra realizării obiectivelor sociale. Două cauze au favorizat această schimbare:

Prima: Faptul că știința a devenit o cale imediată pentru atingerea unui avantaj competitiv și se orientează spre piață datorită rolului jucat în economia bazată pe cunoaștere și importanței abilităților științifico-tehnologice pentru creșterea durabilă.

A doua: Cercetarea și activitățile de dezvoltare costă acum mai mult decât în trecut.

Astfel, în aceste condiții, doar prin intermediul unei cooperări științifice reciproc avantajoase pot fi soluționate problemele care stau în fața omenirii.

Pentru noi este semnificativ faptul că în contextul recunoașterii noastre pe arena internațională deja pentru anul viitor, în lunile mai și octombrie, avem acceptate două conferințe internaționale foarte reprezentative în domeniul sferei științei și inovării. Și, fiindcă suntem în prag de sărbătoare, vă felicit cu prilejul Zilei mondiale a științei din partea Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică și Consiliului Sindicatului al Academiei de Științe a Moldovei. Vă urez noi realizări în cercetare, inovare și transfer tehnologic, să aveți parte de recunoașterea rezultatelor în țară și pe plan internațional, de premii și de mențiuni după cum le meritați!

Discurs rostit la ședința solemnă a Consiliului Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică prilejuit de Ziua mondială a științei,

9 noiembrie 2007

Acad. Gh. Duca, președintele A.Ș.M. cu Lu Yonxiang, președintele Academiei de Științe a Republicii Populare Chineze. 27 noiembrie 2007